

АКТУАЛНА ИЛИ МЕДИЙНА РЕАЛНОСТ

Ергюл Таир

Mass media influences human perceptions of the world. Large body of research demonstrated the ability of television to cultivate or construct viewers' social reality. This article investigates the perceptions about the actual and the media portrayed reality. For that purpose a sample of 461 persons was tested and no significant differences were found between the perceptions of these two types of realities. The results showed that the participants in the research depicted reality in various manners, using neutral as well as positive characteristics but mostly negative loaded descriptions.

Присъствието на медиите във всекидневието, тяхното влияние върху аудиторията са обект на научен интерес от дълги години, като продължават да бъдат актуални и днес. Централно място в изследванията заемат последствията от медийните въздействия, но в съвременния свят, доминиран от множество и различни масмедийни технологии, акцентът се пренасочва върху възприемането на образа за света. Доколко актуалната реалност съществува самостоятелно, паралелно на медийната картина за реалността, или тя е просто отражение на медийните излъчвания? Дали средствата за масово осведомяване пресъздават адекватно действителността, или ни предоставят една „изкривена“ реалност? Отговорите на част от тези въпроси ще се опита да даде настоящата статия.

По-голямата част от информацията, посредством която човек се ориентира и взема решение за действителността е опосредствена. Хабермас набляга на важността на всички видове медии в съвременния свят (Habermas, 1987). Наличието им предоставя описателни репрезентации за факти и ситуации, които разясняват реалността и дават на всеки елемент определено собствено място. Както подчертава и теорията за социалното учене на Бандура, хората овладяват много важни умения посредством учене чрез наблюдение (Bandura, 1994). Това предполага увеличаване на познанието и опита чрез използване на информация, предоставяна от моделите. Едни от най-непосредствените и значими модели се предлагат от масмедииите.

Основните становища, които се застъпват, предполагат, че образът който средствата за масова комуникация предлагат на света, се възприема като „рефлексия“ или „изопачаване“ на действителността (Adoni & Mane, 1984). Тези изследователи въвеждат медиите като феномен, изграждащ представата за реалността по определен начин, предполагащ намеса и разстройващ точното конструиране на тази реалност. Дори образът на реалността да не произлиза от „истинската“ реалност, той се преживява като такъв и започва да води свой собствен живот, след като е бил представен и разпространен от медиите (Snow, 1983).

Масмедите повлияват решенията на личността относно реалния свят. Повече от 30 г. изследвания върху способността на телевизията да култивира (Gerbner & Gross, 1976) или изгражда (Hawkins & Pingree, 1982) социалната реалност на зрителите представят умерената, но сигурна връзка между гледането на телевизия и някои социални възгледи (Hawkins, Pingree, & Adler, 1987; Morgan & Shanahan, 1996). Чрез нарастващото си присъствие в живота на хората, масмедийните средства играят все по-голяма роля в социализацията на индивидите както по отношение на придобиване, на поддържане, така и на промяна на социалните вярвания, нагласи и ценности, които са в основата на индивидуалното разбиране на социалната реалност (Baxter et al., 1985; Ellis, 1983; Gerbner et al., 1980, 1986; Larson & Kubey, 1983; Lull, 1985).

Продължителното гледане на телевизия се вижда като „култивиращо“ атитюдите, които се съдържат повече в света на телевизионните програми, отколкото във всекидневния свят. Както Маккуйал и Уиндъл отбелязват, култивиращата теория представя телевизията „не като прозорец за нашите отражения на света, а като свят сам по себе си“ (McQuail & Windahl, 1993). Медиите се разглеждат като доминиращи нашето „символно обкръжение“, поради което Гербнер и колеги въвеждат идеята за уеднаквяване на представите за света (Gerbner et al., 1986). Според тях, например, продължително гледащите насилие по телевизията могат да повярват, че то е по-разпространено във всекидневието, че светът е по-лошо място за живеене, отколкото по-малко гледащите, което се обяснява с последствията от преобладаващата насока на излъчванията.

В същото време Бърковиц добавя, че често изложените на насилствени събития в средствата за масова информация хора ще бъдат склонни да вярват, че насилието е по-разпространено (отколкото то е в действителност) в техния социален свят, защото нямат възможност за достъп до друга, противоречаща информация от хората, които те познават в реалния свят (Berkowitz, 1984).

Привидната яснота и императивността на екранната действителност дават повод да се говори за феномена на смесване на екранната с актуалната реалност, дори за това, че втората отдавна вече не съществува, изместена от първата (Gerbner et al., 1980). Според Василев (2001) представата за света, видяна от екрана, става по-силна и по-въздействаща от личния опит. Огромният натиск върху огромните аудито-